

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

Nr.2 april 2025

Afscheid Chrit van Ewijk

AUTEUR: ANNEMARIE VAN DER REST

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 8 maart jl is er een nieuwe voorzitter benoemd: Johan van Arragon. Na de bestuurswisseling werd nog even stilgestaan bij de acht jaren dat Chrit van Ewijk onze voorzitter is geweest.

In februari 2017 trad Chrit aan als voorzitter, met een geheel vernieuwd bestuur. Als bestuur hadden we de indruk dat we het besturen van IVN allemaal zo'n beetje zelf uit moesten vinden. Maar Chrit had ervaring, hij was al eerder voorzitter van een bestuur geweest en hij riep daarom vaak , "Toen ik nog voorzitter was van Den Haag Atletiek..." , en dan was het probleem vaak snel opgelost.

Dat Chrit en het bestuur voortvarend te werk gingen, illustreer ik graag aan de hand van het aantal leden van de vereniging. Toen we startten in 2017, had IVN Den Haag 217 leden, nu staat de teller op 470 leden en met nog wat huisgenootleden en donateurs, is dat 580.

Nieuwe voorzitter IVN Den Haag: Johan van Arragon

Chrit heeft een scherp oog voor structuren en governance, en alles wat daarmee samenhangt. Met als resultaat dat hij gevraagd werd voor de agendacommissie van het voorzittersoverleg van IVN Zuid-Holland en Zeeland, de commissie die bepaalt wat er tijdens de vergaderingen besproken gaat worden. Van daaruit werd hij al snel afgevaardigd naar de IVN Landelijk Raad. Hij heeft zich daar onder andere bezig gehouden met het vernieuwen van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.

Een ander aandachtspunt tijdens de hele bestuursperiode is toch wel de samenwerking van de Groene verenigingen hier in Den Haag. Chrit heeft regelmatig het initiatief genomen om de voorzitters van AVN, KNNV en de Vogelbescherming bij elkaar te halen, om na te gaan hoe we de Groene stem in Den Haag beter kunnen laten horen.

Waar veel leden van IVN Chrit ook aan zullen blijven herinneren zijn de toespraken tijdens de Nieuwjaarsrecepties. Hij had al snel de naam, dat die toespraken soms nogal aan de lange kant waren, terwijl de leden juist aan de borrel wilden!

Bedankt Chrit, namens de hele vereniging, voor al je inspanningen. We hopen natuurlijk dat je nog lang actief zult blijven voor de vereniging met gidsen, en misschien met een werkgroep Kust. Je inbreng is zeer gewaardeerd.

Scheidend voorzitter Chrit van Ewijk

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

IVN Den Haag en omstreken is een afdeling van een landelijke organisatie met in totaal twintigduizend betrokken leden, verspreid over regionale afdelingen. De afdelingen worden ondersteund door professionals. IVN Den Haag organiseert natuurexcursies en wandelingen op aanvraag.

Daarnaast geven we diverse cursussen en verzorgen een natuurgidsenopleiding. Ook gaan we met de natuurkoffer op pad om ouderen de natuur te laten beleven als zij zelf niet in staat zijn om de deur uit te gaan.

We geven een kwartaalblad uit, organiseren een natuurweekend en doen mee met kortlopende evenementen.

Voor meer informatie: www.ivndenhaag.nl

Welkom nieuwe leden!

B. Achterkamp, F. Bloemers, V. Haket
G. Hugon, J. Kromjongh, K. Meulman-Vos
E. Peper, C. de Sonnevile, T. Taal
B. Tiegelaar, M. Zeemering

Duizendblad is er voor leden en wordt gemaakt door leden. Wij vullen het graag met artikelen, verslagjes, anekdotes, illustraties en foto's van Haagse IVN'ers.

Heb je iets leuks te vertellen of te laten zien, stuur je bijdrage dan naar redactie@ivndenhaag.nl. Ook als je niet zo'n goede schrijver bent is je bijdrage welkom. In dat geval redigeert de redactie je tekst zonder de eigenheid eruit te halen. Wij proberen alles te plaatsen mits het niet te lang is (maximaal 300 woorden, minimaal 40), en voor de deadline van **8 juni 2025 binnen is!**

Foto's voor- en achterkant:
Sachembij door Latifa Vonk, haas door Auke Dirkmaat.

Inhoud

- 2 Afscheid Chrit van Ewijk
- 3 Inhoud en colofon
- 4 Twee verenigingen, één inzet
- 6 Het Westduinpark geadopteerd
- 7 Oh die mossen...
- 8 Publieksexcursies
- 10 De slag om Vlietland
- 11 Boekrecensie: Wadden, de natuurgids
- 12 Boswachters
- 13 IVN-weekend Wilheminaoord
- 14 Zaaïen voor wilde bijen
- 15 Tuin De Tien Gewassen, elk seizoen wat te doen

Colofon

Redactie: Marjo Hess, Peter Venema, Viola Sûto en Wim Voortman
Eindredactie: Lisette van Pelt
Opmaak: Marjanne Dominicus, Lisette van Pelt en Linda Bakker

Drukker: Editoo B.V. Arnhem

Duizendblad is een van IVN Den Haag en omstreken. Het blad verschijnt 4 keer per jaar. Kopij voor het volgende nummer graag voor 8 juni mailen (tekst en foto's apart) naar: redactie@ivndenhaag.nl

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd zonder uitdrukkelijke toestemming van de redactie.

Twée verenigingen, één inzet

AUTEUR: MARJO HESS

Ze verschillen maar één letter: AVN en IVN en natuur is hun beider aandachtsgebied: ze verschillen in de manier waarop ze die inzet vormgeven.

“We zijn wel duidelijk aanvullend”, zeggen zowel Dick Ooms van AVN als André Smit van IVN. Dick Ooms is voorzitter van AVN en André Smit is bestuurslid van IVN met als speciaal aandachtsgebied externe contacten. Beiden hebben ze met een zekere regelmaat te maken met de andere vereniging, op verschillende niveaus. Bij beide besturen leeft de gedachte om de vormen van samenwerking te versterken, vandaar dit verslag na gesprek met beide heren.

Een kleine introductie van AVN voor de lezers van IVN is hier wel op zijn plaats. AVN betekent “Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor Den Haag en omstreken”. De vereniging bestaat binnenkort 100 jaar en is in 1926 ontstaan vanuit betrokken stedelingen om het gebiedje Wapendal te behouden. Met succes overigens!

AVN heeft als grondslag het behoud, verbetering en versterking van de natuur in en om Den Haag. Daarvoor probeert AVN “zo vroeg mogelijk plannen te bestuderen en bestuurlijk te reageren, dat is dus niet alleen, maar ook veel papierwerk” zegt Ooms.

Dat blijkt ook van meerwaarde in het stedelijk groenoverleg waaraan beide organisaties deelnemen, legt Smit uit. “In een vooroverleg komen alle natuurorganisaties bij elkaar om het uitgebreidere stedelijk overleg voor te bereiden”.

AVN maakt gebruik van portefeuillehouders die een bepaald gebied/onderwerp onder hun hoede hebben. Ooms merkt desgevraagd op: “De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat de reikwijdte van onze activiteiten mede afhangt van beschikbaarheid van portefeuillehouders in een bepaald gebied”. Op dit moment is AVN druk doende met de gebiedsvisie rond Vlietzoom. Dit is een uitgebreid project, maar het kan ook gaan om bijvoorbeeld het effect van het verleggen van tramrails of bepaalde afvaldumping. In gesprekken bij de gemeenteraad(-scommissies) hoort er vaak ook bij, en het verbaast niet dat vaak juridische kennis en inzet nodig is.

IVN die zich met de gidsen- en groencursus en excursies vooral profileert met natuureducatie, zet andere kwaliteiten in. In de persoon van André Smit komen overigens AVN en IVN samen; als lid van AVN is hij portefeuillehouder Loosduinen. Westduinpark is echt zijn gebied, zoals

hij al eerder in Duizendblad te kennen gaf. Binnenkort geeft hij in beide hoedanigheden een rondleiding voor AVN leden in dat gebied. Zo’n excursie gebeurt overigens niet alleen hier: IVN gidsen brengen vaker hun specifieke kennis over aan AVN leden door hen door bepaalde gebieden te gidsen. Ook KNVV en de Vrienden van Den Haag zijn goed in beeld als andere samenwerkingspartners. Er zijn de nodige, min of meer toevallige incidentele contacten. En ook meer geregelde bestuurlijke contacten tussen AVN en IVN, samen met KNVV en Vogelbescherming Den Haag. Zowel Ooms als Smit hopen dat die in de toekomst per kwartaal zouden kunnen plaatsvinden.

Beide mannen zetten zich uitgebreid in voor de natuur, en Smit noemt zich vooral een generalist, en ook wel een zakelijke bèta man, hun achtergrond is een andere. Ooms is een gepensioneerd marine-officier die gewend was aan strakke leiding en gaandeweg als voorzitter wel wat moest bijsturen. Smit is chemicus die bij Shell allerlei functies vervulde en eindigde met de planning en besteding van gelden voor maatschappelijke projecten: ‘social investment’.

Als ambassadeurs van hun eigen organisatie zijn en blijven zij enthousiast voor de natuur in brede zin. Samenwerking vergroot alleen maar de kansen op succes hierin.

André Smit

“Je staat sterker als je zo volledig mogelijk kunt overbrengen wat de betekenis van een gebied is” zeggen beiden in eigen bewoordingen. En dat geldt ook voor de stadsbewoners natuurlijk. Zo onderschrijven beiden het idee dat de voorzitter van IVN eens opperde: een gemeenschappelijk gemeentelijk loket waar informatie over natuur te verkrijgen is. Ook een informatiepakket voor nieuwe stadsbewoners zou daarin passen. Waarop de auteur van dit verslag als soms geërgerde stadsbewoner over verkeerd neerzetten van afval opmerkt: “Voeg alsjeblieft ook iets over afval aanbieden daarbij..!”

Dick Ooms met wethouder Robert Barker.

Duingedicht

Foto Marjanne Vos

Het Westduinpark geadopteerd

AUTEUR EN FOTO: MATTIE VAN DER HELM

Vanaf september 2024 neemt een dertigtal enthousiaste deelnemers deel aan de natuurgidsenopleiding van IVN Haaglanden. De opleiding kenmerkt zich door een evenwichtige afwisseling tussen theorie en praktijk. Eén van de groepsgerichte praktijkopdrachten tijdens de opleiding is het observeren van een natuurgebied gedurende kalenderjaar 2025, wat uiteindelijk zal resulteren in het verzorgen van excursies in dat gebied.

Op 11 januari gaan wij (Mattie van der Helm, Adrie de Wit, Lois Nelisse en Mieke Kusters), ‘adoptieouders’ van het Westduinpark aan de Scheveningse kant, voor het eerst met elkaar op avontuur in ons gebied. We hebben afgesproken bij de keerlus van lijn 12, aan de Duivelandsestraat. De fietsen worden vastgezet en we zetten ons onderzoekend en pratend in beweging het park in. We nemen u mee op het allereerste stukje van onze ontdekkingsreis.

We zien best veel borden in het Westduinpark, sommige met inhoudelijke informatie over het park, andere met alle ge- en verboden en weer andere die dusdanig beklad zijn of verbleekt, dat het onduidelijk is waar het voor bedoeld is.

Koninklijk

Er staan veel uitgebloeide, droge planten, zoals de koningskaars. De plant kan tot twee meter hoog worden en laat van juli tot oktober gele bloemen zien die in een aarvormige wijze bloeien.

En wat leuk: onderaan de stengel treffen we lieveheersbeestjes die net als wij genieten van het zonnetje. Het kevertje staat symbool voor geluk en voorspoed en is het logo geworden voor de stichting tegen zinloos geweld. Dat zullen bladluizen waarschijnlijk niet zo zien.

Rozetten

In ons gebied ontdekken we redelijk veel wintervormen van tweejarige planten. In het eerste jaar vormen deze een rozet van bladeren vlak bij de grond; het jaar erop bloeien ze. Deze wortelrozet overleeft de winterse kou. En de bladeren zo dicht bij de grond voorkomen dat er andere planten op die plaats kunnen groeien.

Sporen

Je kunt ze – binnen de wildroosters van het Westduinpark – overal vinden: de indrukwekkende uitwerpselen van de grote grazers die zijn uitgezet in het park. Het is de bedoeling dat de schotse hooglanders struikgroei van onder andere rozenbottels beperken door deze te eten. De (slechts vrouwelijke) runderen zijn flink behaard en hebben indrukwekkende hoorns en ze zijn in het geheel niet agressief. Bezoekers wordt aangeraden om minimaal 25 meter afstand te houden.

Populier?

Onze plantenexpert Adrie benoemt deze bomen als populieren. Ze wijst ons op de vrij lage groei, waardoor de kronen van deze bomen precies onder de duintoppen blijven, een extra uitdaging voor deze windbestuivers.

ObsIdentify komt op basis van de foto uit op (100% zeker) een wilg. Internet leert me dat de populier (ook wel poppel of peppel genoemd) een geslacht van loofbomen is uit de wilgenfamilie. Van hars die de knoppen produceren, wordt zalf gemaakt die een verscheidenheid aan medicinale eigenschappen zou hebben.

Niet voor de poes

Je kan het in deze tijd regelmatig vinden op het strand: zeeschuim, oftewel het rugschild van een inktvis die de naam sepia of katvis draagt. Het rugschild dient voor de stevigheid en om het drijfvermogen te regelen. De zeekat is een veelvoorkomend dier aan de Nederlandse en Belgische kust, vooral in de open wateren de Noordzee en de Oosterschelde. Het is een eetbare soort.

Veel vogelbezitters hangen zo’n rugschild in de kooi, om hun vogels van extra calcium te voorzien. Sepia is ook de naam van de kleurstof die uit deze inktvis gewonnen wordt.

Natuurkundig

Mieke wijst ons op het verschijnsel van de interfererende golven. Wanneer twee golven samen een trilling veroorzaken op een punt kunnen de golven elkaar versterken of juist verzwakken. Dit wordt interferentie genoemd. Afhankelijk van het faseverschil tussen de twee golven versterken of verzwakken ze elkaar.

En dan blijkt het ineens hoog tijd om ieder onze eigen weg te gaan. Over twee weken zien we elkaar weer in ‘ons gebied’!

Rozet van de teunisbloem

Oh die mossen...

AUTEUR: ANNEMARIE VAN DER REST

Veel cursisten starten met de Natuurgidsenopleiding met het opgewekte gevoel dat ze best (al) wel wat van de natuur weten. Ze zijn al langer geïnteresseerd in de natuur, ze zijn vaak buiten en ze zien van alles. Tot op zekere hoogte is dat ook zo, totdat ze een les hebben gehad over mossen en korstmossen.

De les over mossen en korstmossen staat gepland voor de winterperiode, dan zijn de mossen en korstmossen goed te zien. Door al het vocht dat de mossen in de winter vasthouden, kleuren ze in prachtige kleuren groen, en zo vallen ze op in de natuur. Dat is een goede reden om er juist in de winter aandacht aan te besteden.

De les werd gegeven door Pieter Drenth, de coördinator van de BLWG voor Den Haag (Bryologische & Lichnologische Werkgroep). Hij begon de les met de mossen. Want mossen groeien overal, op vochtige plaatsen. Na het benoemen van een aantal verschillende soorten kwam de geslachtelijke voorplanting van de mossen ter sprake, en dan wordt het al meteen een stuk ingewikkelder.

Nu zijn er zo'n 800 soorten mossen in Nederland. De determinatie daarvan gaat met een loep en een boek. Het zou je als cursist nog wel lukken om in je adoptiegebied een aantal opvallende mossen te gaan determineren. Echt ingewikkeld werd het pas bij de korstmossen. Een korstmos is een symbiose van een alg en een schimmel, dus niet te vergelijken met de mossen. De naam korstmos wordt trouwens niet meer gebruikt, de kenner spreekt van lichenen. Voor de determinatie van de 700 soorten in Nederland is een microscoop nodig, wat chemicaliën en soms UV licht. Als je dan denkt aan je adoptiegebied, dan zinkt de moed je in de schoenen om op eigen houtje er een aantal te gaan determineren.

Totdat we op excursie gingen in Te Werve. Daar hebben we eens goed naar de mossen en lichenen gekeken. Er blijkt een prachtige wereld aan kleuren en vormen open te gaan. Zeker als je met een loepje kijkt naar de verschillende vormen die de lichenen hebben. Het zijn net kleine struikjes, mooie bladvormen of groenige bekertjes. Iedereen gaf een stukje tak met lichenen door om ze door een loepje te bekijken. Weer anderen zaten op de knieën met een loepje boven de verschillende soorten mossen.

Iedereen was na deze excursie enthousiast over wat ze gezien hadden en toch wel een beetje opgelucht. Je kunt de mossen en lichenen dan misschien wel niet determineren, maar je kunt wel met verwondering kijken naar de prachtige kleuren en de mooie vormen die ze allemaal hebben.

Trompetkroesmos
Foto Rich van den Berg

Publieksexcursies

Kijk op ivndenhaag.nl voor de actuele informatie. Bij sommige excursies is aanmelden verplicht. Wandelingen zijn gratis, duur ca. 1,5 a 2 uur. Contact: Rob Meyer, info@ivndenhaag.nl, 06-20568114
Wandelingen op aanvraag: wandelingen@ivndenhaag.nl

Wo 9 april, 9:30 landgoed Duivenvoorde, Voorschoten

Elk vogeltje zingt... (vogels kijken en luisteren)

Neem een verrekijker mee, grotere kinderen welkom. Toegang 1,50, parkeren 4,00. Pin bij automaat. Bus 45,46 halte Kniplaan, 10 min. lopen. Parkeerplaats landgoed Duivenvoorde, Laan van Duivenvoorde 1, Voorschoten

Za 12 april, za 3 mei en za 7 juni, 13:00 Excursie Westduinpark door verschillende duinzones over niet verharde paden. De Savorninlohmanlaan/hoek Laan van Poot

Zo 13 april en za 14 juni, 10:00 Marlot-Reigersbergen, voorjaar in de Vlindertuin

Wandeling over de beide landgoederen met aandacht voor natuur en historie.

Hoek Bezuidenhoutseweg-Hofzichtlaan

Za 19 april, 10:00 De Horsten, vogels in de lente

Verzamelen Hoofdingang Papeweg 36, Wassenaar

Aanmelden bij lisettevanpelt@kpnmail.nl

Zo 20 april en Zo 25 mei, 10:00 Hyacinthenbos Ockenburg, Natuurbeleving en landschapsontwikkeling

Het voorjaar is in volle gang en de hyacinten bloeien. De bomen hebben frisse groene bladeren en de vogels zingen.

Tijd om van de natuur te genieten! Honden zijn niet toegestaan.

Fietsenstalling op de 'Parkeerplaats Buitenplaats Ockenburgh' Monsterseweg 2. Aanmelden: tix_8@live.nl Vermeld datum en aantal deelnemers.

Vrij 25 april, 14:00 Vruchtenbuurtexcursie

Lente buurtwandeling met focus op bomen en straatplantjes.

Hoek Abrikozenstraat/Meloenstraat

Zo 27 april, 14:00 Zeereep bij zuidelijk havenhoofd van Scheveningen Haven

We gaan de zonering van het getijdegebied bekijken en daarna gaan wij korren in de oksel van het zuidelijk havenhoofd. Verwachte vangst o.a. garnalen, krabben en platvissen.

Strandslag 12 (einde Houtrustweg). Verzamelen bij de opgang naar het strandpaviljoen La Cantina.

Vrij 6 mei, 18:30 Avondwandelingetje door het Haagse Bos

Bruggetje Bezuidenhoutseweg tegenover nummer 417

Za 10 mei, 14:00 Zandmotor

Een wandeling over kustbescherming en kustflora en -fauna. Waarom ligt de Zandmotor op deze plek? Hoe werkt hij?

Wat groeit en bloeit er bij en op de Zandmotor? En geniet van de open ruimte!

Strandslag 1 Kijkduin (fietsenstalling voor Otrobanda Beach)

Zo 11 mei, 9:30 Stinzenplanten in Ockenburgh en de Stenen Kamer

Landgoed Ockenburgh is één van de mooiste plekken om te genieten van stinzenplanten. We doen dit graag op deze zondagochtend net voordat iedereen erop uit gaat.

Brug ingang Ockenburgh, Monsterseweg 2

Wo 14 mei, 10:00 De Horsten

Vogels, bomen, kruiden, alles wat we tegenkomen op onze wandeling door de verschillende biotopen van het landgoed. Let op: Zuidingang! Horst en Voordelaan. Verzamelen bij het toegangshek.

Zo 18 mei, 10:30 Verborgene tuinen in het centrum

Verzamelen Westeinde 101

Wo 21 mei, 14:00 Kriebelbeestjes zoeken in Park Rusthout, Noordsingel, Leidschendam

Voor (groot)ouders en kinderen.

Bus 46, tram 19. t.o. Mall, Noordsingel. Noordsingel t.o. ingang Stadstuin

Za 24 mei, 10:30 Volkstuinvereniging Zonnegaarde

Langs de groenstroken van natuurlijk tuinieren, en 10 tips voor een biodiverse tuin
Erasmusweg 872, Den Haag

Zo 25 mei, 10:00 Vreugd en Rust

Landgoed wandeling door het Johan David Zocherpark.
Wandeling door een park wat ontworpen is door Johan David Zocher en wat nu weer in z'n oorspronkelijke staat wordt terug gebracht. We geven aandacht aan natuur en historie.
Oosteinde 3, Voorburg t.o. restaurant Centraal

Do 29 mei, 10:00 Wandelen door het Haagse Bos

Bruggetje Bezuidenhoutseweg tegenover nummer 417

Za 31 mei, 10:00 Beleef de lente op landgoed Oosterbeek

De vogels zingen uit volle borst, de bijen zoemen en alles staat in bloei. Ga je mee struinen en genieten van al het moois dat we tegenkomen? In rust en stilte dompelen we ons onder in dit mooie gebied. We gebruiken onze zintuigen en staan een paar keer stil bij mooie dingen die we zien.
Wassenaarseweg/Thérèse Schwartzestraat, Den Haag t.o. Wassenaarseweg 387
Opgeven via aanmeldformulier op ivndenhaag.nl

Wo 11 juni, 14:00 Doorstapwandeling buitengebied Leidschendam Noord

Doorstapwandeling, ook voor grotere kinderen. Verrekijker en contant geld mee.
Bus 45 en 46, halte Noortheylaan. Noortheylaan/Veursestraatweg Leidschendam

Za 14 juni, 10:00 De Horsten, bloemen en beestjes

Hoofdingang Papeweg 36, Wassenaar

Zo 15 juni, 14:00 Berkheide

Berkheide werd rond 2000 vrijwel geheel ontdaan van zijn top laag. Daardoor kwam het zand weer in beweging. Resultaat : de oorspronkelijke vegetatie van het voedselarme duin is weer terug. Ook de langs de Nederlandse kust zeldzaam geworden natte duinvalleien zijn weer terug.
Wassenaarseslag 26, Hotel Duin Noord

Zo 15 juni 10:00 Kustontwikkeling en natuur op de Zandmotor

De Zandmotor is een flinke ingreep van de mens en levert een dynamisch en afwisselend stuk kust op waar zand, wind en water een prachtig landschap vorm geven. De planten en de dieren vestigen zich en zorgen voor duinontwikkeling. Kom kijken en ontdek dit mooie stukje van de kust. N.B. We lopen een flink stuk over het strand en door de duinen.
Zandmotor, keerlus Machiel Vrijenhoeklaan voor de ingang van Roompot park
Duur: ruim 2 uur. Aanmelden: tix_8@live.nl Vermeld datum + aantal deelnemers

Wo 18 juni, 19:30 Woensdagavond wandeling in het duingebied, Westduinpark

Op de bijna langste dag van het jaar gaan we genieten van de bloeiende bloemenpracht in het duingebied.
Eind van de De Savorninlohmanlaan hoek / Hoek Laan van Poot

Za 28 juni, 10:00 Overleven in Clingendael

We kennen Clingendael als een prachtig en keurig aangelegd landgoed waar je heerlijk doorheen kunt wandelen. Vanuit het thema 'overleven' laten wij jullie ontdekken hoe dieren en planten in Clingendael weten te (over)leven. Welke dieren wonen er op het landgoed en waar schuilen, eten en paren ze? En stel je eens voor, dat wij mensen zouden moeten overleven in deze omgeving. Waar slaap je dan, wie maakt je 's ochtends wakker, wat kun je eten en hoe houd je jezelf warm? Kortom, beschouw deze excursie – met een dikke knipoog – als een mini-survivalcursus voor beginners.
Clingendael hoofdingang, Kruising Wassenaarseweg/Laan van Clingendael.
Opgeven via aanmeldformulier op ivndenhaag.nl

Zo 29 juni, 10:30 Landgoed Te Werve Rijswijk Groeit en bloeit alles al zomersgeel?

Parkeerterrein Paviljoen Te Werve, Huys de Wervelaan 110, Rijswijk

De slag om Vlietland

AUTEUR: LISETTE VAN PELT

Tussen Leidschendam en Voorschoten, en tussen de A4 en de Vliet, ligt het prachtige natuurgebied Vlietland met de Starrevaartplas en de Meeslouwersplas. Ontstaan toen er afgravingen werden gedaan omdat er zand nodig was voor het Prins Clausplein.

In een mum van tijd streken er vogels van allerlei pluimage neer die hier een fantastische pleisterplaats ontdekten. Vogelaars moesten het al gauw met hand en tand verdedigen tegen de vele plannen van ontwikkelaars en overheid. Inmiddels hebben vooral aan de noordkant zich diverse beschermde diersoorten gevestigd, zoals de boommarter, de bosuil, de wezel en de hermelijn.

Bouwplannen

Zoals bekend ligt er al een jaar of twintig een plan om in Vlietland Noord 222 luxe recreatiehuizen te bouwen. Daarvoor moet een groot stuk natuur wijken, en dat is in deze tijd natuurlijk volstrekt onlogisch en onwenselijk. Al even zovele jaren is de Vereniging Vrienden van Vlietland bezig de bouw tegen te houden. Dat lukt ze steeds weer, met inspreken in de gemeenteraadsvergaderingen, handtekeningenacties, juridische stappen en handhavingsverzoeken. Een enorme klus die de Vrienden bijna dagelijks vele uren kosten.

Graafmachine

Ontwikkelaar DLR is intussen natuurlijk bijzonder ongeduldig en heeft onlangs besloten niet langer te wachten op de stikstofvergunningen en de vergunningen die nodig zijn om te graven en bouwen in een gebied met meerdere beschermde diersoorten. Sommige vergunningen zijn zelfs nog niet eens aangevraagd.

In maart 2024 verscheen er een graafmachine om alvast wat voorbereidend werk te doen. De Vrienden kwamen halsoverkop in actie en dienden een handhavingsverzoek in bij de Omgevingsdienst. De graafmachine verdween weer uit Vlietland.

Stikstofregels

Inmiddels zijn er weer stikstofberekeningen gedaan, die uitwezen dat de norm gecies gehaald kon worden. DLR ging uit van de bouw van de 222 villa's. Maar niet van de infrastructuur eromheen en de bouw van een noodzakelijke geluidswal langs de A4, waarmee de norm helemaal uit het zicht zou verdwijnen. Ook dat vechten de Vrienden dus aan. Maar intussen vindt DLR het welletjes en begint gewoon met het graven van een testsleuf en het opwerpen van een terp. Ook beginnen ze met werkzaamheden bij de Spartelvijver, waar veel beschermde diersoorten omheen wonen. Zonder vergunningen dus.

Een tweede handhavingsverzoek werd afgewezen omdat de boommarter er volgens de Omgevingsdienst op advies van de DLR niet onder zou lijden. Daar gaat DLR natuurlijk helemaal niet over, vinden de Vrienden. DLR lapt de bestaande regels aan hun laars.

Vrienden

Er gaat een prachtig stuk natuur verloren ten behoeve van recreatiewoningen die niemand nodig heeft, en dat in een tijd van grote woningnood en enorme milieuproblemen. Maar niet als het aan de Vrienden van Vlietland ligt. Zij strijden door en slaan de betreffende instanties voortdurend om de oren met hun grove nalatigheid. Natuurlijk is er een website: www.vriendenvanvlietland.nl, en natuurlijk kun je lid worden, graag zelfs want hoe meer leden hoe sterker de Vrienden!

Naschrift: het is weer gelukt. De Omgevingsdienst maakte vlak voor de opmaak van dit blad de argumenten van DLR ('de boommarker heeft er heus geen last van, andere beschermde diersoorten tellen al helemaal niet mee, een locatie-alternatief gewoon negeren, noodzaak in verband met werkgelegenheid', etc) met de grond gelijk. Ook heeft de vereniging vanaf nu de steun van de 'Advocaat van de Aarde', een sterk collectief dat dit soort zaken juridisch ondersteunt.

Vind jouw eigen natuurweg bij de Wadden

AUTEUR: MARJO HESS

De KNNV meldde het onlangs in de nieuwsbrief: Stichting Crossbill Guides bestaat 20 jaar. Volgens de eigen website gaat het om 'Connecting people to European nature'. Een belangrijke activiteit in dit kader is het uitgeven van natuurgidsen over bijzondere natuurgebieden in Europa. Ik neem ons eigen land en meer speciaal de gids over de Wadden onder de loupe.

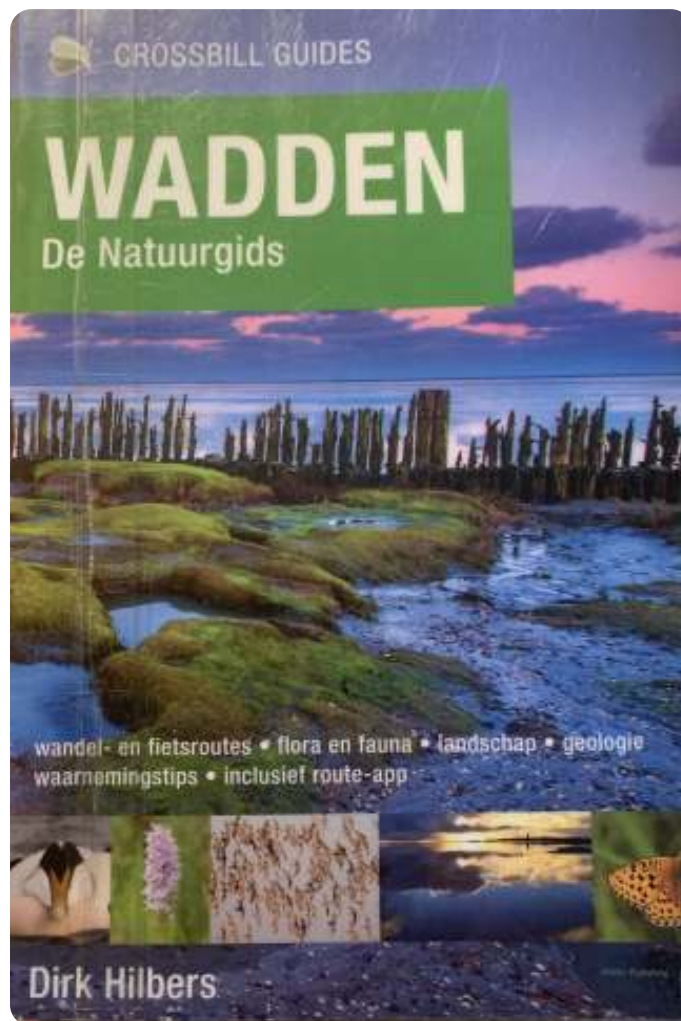
De schrijver is Dirk Hilbers, bioloog, bedenker van een computerspel over ecologische processen, docent, en dus ook schrijver.

Zijn gids beschrijft het hele Nederlandse Waddengebied. Wat hij doet in de beschrijving is je wijzen op bijzondere flora en fauna, hij gidst je langs de vastelandkust en leidt je over de bewoonde eilanden. Met al meteen een leeswijzer word je handig door alle gegevens geleid. Om te beseffen wat er allemaal is gebeurd en nog steeds beweegt rond de Wadden, is een hoofdstuk geologie van het landschap opgenomen. Duidelijke illustraties en foto's maken dit tot een inzichtelijk geheel. De wadden zelf, kwelders, polders, duinen: ze krijgen afzonderlijk aandacht. Prettig leesbaar en voorzien van een verwijzing naar de achterin opgenomen fiets- en wandelroutes.

Uitgebreid komen de insecten, vogels en zoogdieren aan bod, met daarbij in welk van de gebieden je die kunt tegenkomen. Hotspots en observatietips krijgen een plek. En... tips met adressen voor de vele activiteiten die er zijn waaraan je kunt deelnemen. Daarbij ontbreken informatiecentra en natuurmusea niet. Evenmin als aandacht voor wat je kunt doen met kinderen: sporen zoeken en gipsafdrukken maken, een jutterscollectie aanleggen, een vlinder- en vogellijst aanmaken en nog zo meer.

Wat het echt prettig maakt, zijn de 28 routes voor de fietser of wandelaar in diverse gebieden, met tips waar je wat aan fauna kunt zien. Fietsroutes van 40 km, wandelroutes van 6 km, iedereen zou er iets naar eigen smaak kunnen vinden en zelf een aanpassing kunnen maken. Voor degenen die ook in de natuur met een smartphone bezig willen zijn, is er ook een route-app Wadden, die bijvoorbeeld nog seizoensgebonden beleving tot je brengt.

Een aanbevelenswaardige natuurgids die door de vele informatie niet bepaald lichtgewicht is. Maar ja, de vele verschillende vergezichten daar zullen veel vergoeden...!

Crossbillguides.nl, met ook een nieuwsbrief waarvoor je je kunt inschrijven

Dirk Hilbers, Wadden, De Natuurgids, 1e druk, (er is inmiddels een 2e) ism KNNV Uitgeverij

ISBN 978-94-91648-15-1

App te downloaden in appstore en playstore, te vinden onder naam crossbill

Commentaar?

Vind jij iets van dit ledenblad? Ben je het oneens met een artikel of heb je juist iets heel nuttigs geleerd, of geniet je gewoon van de mooie foto's? Laat het ons weten, dan maken we een nieuwe rubriek met reacties van lezers.

Bericht van de boswachter

AUTEUR: IRENE KROFT

Mark Kras, boswachter publiciteit bij Staatbosbeheer (SBB), Zuid-Holland, Stad en Duin, berichtte me laatst het volgende. Zijn collega had in het Haagse Bos een IVN-gids aangetroffen in een bosvak met een hele groep bezoekers. Dat was wat SBB betreft niet de bedoeling. Konden de afspraken over excursies worden opgefrist? Gevraagd naar de inhoud van die afspraken berichtte Mark:

'Er zijn geen landelijke afspraken [van SBB] met het IVN hierover waar ik van op de hoogte ben. Maar het lijkt me prettig (in mijn ogen vanzelfsprekend) als IVN gidsen aan de terreinbeheerder mailen dat zij een excursie in hun gebied gaan geven.

Dat voorkomt dat de excursie in een evenement belandt of dat er 100 man van verschillende organisaties op een plek verzamelen. Het geeft ook de verantwoordelijk beheerder een beeld van de recreatieve georganiseerde belasting van het gebied.

Dat komt dan neer op het doorgeven van datum, tijd, aantal deelnemers (liefst gesplitst tussen volwassenen, kinderen 4-12, pubers 13-18 jaar); eventueel kan dat laatste natuurlijk ook achteraf. Verder is het goed om de spelregels van het gebied te kennen en te respecteren. Tijdens een excursie aangesproken worden op de regels door een boswachter willen we natuurlijk graag vermijden. Mocht er behoefte zijn om een activiteit te doen die niet binnen de regels is dan is er in overleg wellicht iets te organiseren'.

Kort samengevat is de boodschap aan iedere individuele gids die excursies geeft in een SBB gebied in Zuid-Holland:

- meld je excursie, dag en tijd, vooraf aan bij de boswachter (m.kras@staatsbosbeheer.nl);
- aantallen/soort deelnemers opgeven kan ook achteraf;
- verdiep je in de regels van het gebied en houd je daar aan; - afwijkingen alleen in overleg.

Gerda Idsinga zal er bij excursies op aanvraag voor zorgen dat zij de melding doet.

Misschien voor iedere individuele gids een goed idee om dit ook bij andere terreinbeheerders te doen, voor zover dat niet al gebeurt?

Fijne excursie!

Ontdek de sloot

Het is een begrip, de IVN Slootjesdagen. IVN-afdelingen organiseren door heel Nederland activiteiten langs de waterkant. Kinderen, hun leerkrachten en (groot)ouders gaan zelf op onderzoek uit, gewapend met schepnet, waterbak en loeppot. Samen met de IVN Natuurgidsen ontdekken zij welke dieren en planten er in en rond de sloot leven. De IVN Slootjesdagen vinden in 2025 plaats van 6 tot en met 8 juni. Maar, let op: in Den Haag is de Slootjesdag al een weekje eerder: **op zondag 2 juni, van 11:00 tot 16:00 in het Zuiderpark**. Vrijwilligers die mee willen helpen met de activiteiten zijn zeer welkom. Stuur bij interesse een mail naar Linda Bakker, lindabakker26@gmail.com

Foto Marjolein van Rotterdam

IVN weekend Wilhelminaoord

AUTEUR: ROB MEYER, LOUISE RAS

Ook dit jaar houden wij weer ons traditionele IVN afdelingsweekend.

Dit jaar gaan we naar het Drentse land in het Buitencentrum in Wilhelminaoord nabij Dwingeloo en Vledder.

Onze accommodatie is van alle gemakken voorzien en heeft een groot aantal kamers, zodat bijna iedereen een eigen kamer kan betrekken.

We hebben dit kunnen reserveren voor het weekend van 20 t/m 22 juni 2025.

Al vroeg hebben we contact kunnen regelen met de gidsen van IVN afdeling Westerveld, die daar regelmatig excursies verzorgen. Binnenkort gaan we naar het centrum om het programma definitief te maken. In het verleden zijn we al eens in de omgeving geweest en ook toen was onze ervaring en beleving uiterst positief.

Het programma wordt door ons in samenspraak met IVN Westerveld samengesteld. Een lezing, een fietstocht en een wandeling plus een hele grote dosis gezelligheid zijn kenmerken van dit weekend.

Wat te denken van het Dwingelderveld en het Sterrebos? Natuur die wij in het westen moeten ontberen.

De prijs hopen wij weer rond de € 150 te houden. Hierin is alles inbegrepen.

Catering gaan we ter plaatse regelen, en we zullen zeker een menu kunnen samenstellen dat we allemaal lekker vinden.

Het IVN weekend staat uitsluitend open voor IVN-leden. Het is erg populair, dus als je mee wilt moet je een email sturen naar info@ivndenhaag.nl.

Wacht niet te lang, want het maximale aantal deelnemers is 25.

Je inschrijving wordt pas definitief als je € 50,-- aanbetaalt op rekening no. NL91TRIO 0391 1745 68 ten name van Penningmeester IVN Den Haag.

Zaaien voor wilde bijen

AUTEUR EN FOTO'S: LATIFA VONK

De honingbij kent iedereen wel, maar wist je dat in Nederland zo'n 350 verschillende soorten wilde bijen – waaronder hommels – voorkomen? Ze zijn cruciaal voor de bestuiving van onze planten én dus voor onze voedselvoorziening. Maar het gaat helaas niet zo goed met ze. Gelukkig kun je ze een handje helpen, bijvoorbeeld door planten in je tuin of op je balkon te zetten waar wilde bijen op afkomen.

Kies inheemse planten

Inheemse planten komen van oudsher in Nederland voor. Bijen en andere insecten zijn goed aangepast aan en afhankelijk van deze planten. Niet alleen voor hun voedsel, maar ook voor hun voortplanting. Inheemse planten trekken bovendien meer insecten aan dan uitheemse planten. Een voorbeeld: de uitheemse lavendel trekt 28 soorten wilde bijen aan, maar de inheemse paardenbloem is een absolute bijenmagneet: 130 soorten wilde bijen bezoeken die plant.

Klokjesbij

Koop gifvrij

Negen van de tien planten uit tuincentra bevatten gifresten, blijkt uit recent onderzoek van Natuur en Milieu. Op sommige planten zitten resten van wel tientallen soorten pesticiden. Dat gif is schadelijk voor insecten: bijen verzwakken en raken gedesoriënteerd, waardoor ze de weg naar hun nestplek niet meer kunnen vinden. En wat extra verwarrend is: het label 'bijvriendelijk' op planten en zaden betekent niet automatisch dat het product ook echt bijvriendelijk is. Kies daarom bij voorkeur voor planten die op biologische wijze gekweekt zijn. Hieronder vind je een aantal verkoopadressen.

Vrouwtjessachembij

Zoveel bijen, zoveel wensen

De meeste hommels zijn niet heel kritisch, die kun je bijvoorbeeld helpen door hondsdrif, knoopkruid, rode klaver, duifkruid en beemdkroon te planten. Andere bijen hebben specifieke voorkeuren. De grijze zandbij vliegt bijvoorbeeld uitsluitend op wilgen en de gewone slobkousbij is afhankelijk van wederik. Sachembijen komen af op diepe bloemen die in het voorjaar bloeien, zoals longkruid, smeerwortel en sleutelbloem. Klokjesbijen help je met klokjesbloemen, zoals het ruige klokje. En de tronkenbij vliegt op composieten, zoals gele kamille, biggenkruid en wilde cichorei.

Verkoopadressen gifvrije planten

- Kwekerij Mens en Tuin in Den Haag: www.mensen-tuin.nl
- Kwekerij Buitenkweek in Delft: www.buitenkweek.com
- Tuincentrum Ockenburgh verkoopt een gifvrij plantenmerk: Hello Garden. Bij dat tuincentrum kun je ook onbespoten zaden van Cruydt-Hoeck kopen
- Meer adressen vind je op biotuinwijzer.nl
- Vanaf 14 april kun je een gratis zakje inheemse en biologische zaden ophalen bij 'Voedselbanken voor de Bijen', zie www.voerdebijbij.nl

Nationale Bijentelling

Van 10 t/m 14 april is de Nationale Bijentelling. Tel je mee? Kijk voor meer informatie op www.nationalebijentelling.nl

Tuin De Tien Gewassen, elk seizoen wat te doen

AUTEUR: MENNO DOORNBOS

De tuin dompelt je onder in een wereld vol mystiek en symboliek, waar planten en bloemen diepe religieuze betekenissen dragen. De christelijke flora is verweven met verhalen over heiligen, bijgeloof en middeleeuwse geneeskunst. Planten zoals Monnikskap, Hallelujakruid en Naakt Begijntje danken hun naam aan hun vorm, kleur of geur, en weerspiegelen de traditie waarin ze een rol speelden.

Symboliek en Bescherming

De Bijbelse tuin van de NPB-kerk in Wassenaar is ontworpen door Hanneke Kastelein en is een levend voorbeeld van deze traditie. Hier worden planten getoond die in de Bijbel voorkomen of een belangrijke rol spelen in de christelijke symboliek. In de middeleeuwen, een tijd vol angst en ontberingen, zochten mensen troost en bescherming in heiligen en kruiden. Zo werden Teunisbloem en Christoffelkruid naar heiligen vernoemd en stonden zij bekend om hun beschermende krachten, terwijl planten zoals Duizendblad en Akelei symbool stonden voor religieuze waarden als genezing en nederigheid.

Verhalen en planten

Elke plant in de tuin vertelt een verhaal verweven met geloof, geschiedenis en legenden. Zo staat de aardbei voor de Drie-Eenheid en de bittere Alsem voor moeilijke tijden. De Bijbel noemt meer dan honderd plantensoorten. Tuinen werden vaak gezien als hemelse metaforen. De Bijbelse tuin van de NPB-kerk weerspiegelt deze symboliek en nodigt uit tot verwondering over de spirituele kracht van de natuur. Bezoek de tuin van de NPB-kerk, Lange Kerkdam 46 te Wassenaar.

Als natuurgids kun je hier je passie voor planten verrijken met geschiedkundige verhalen, symboliek en geloof. Het is een kans om bezoekers te laten zien hoe natuur en cultuur samenkomen, en om je gidsvaardigheden te verdiepen in een bijzondere omgeving.

Graag gaan we met enkele IVN-natuurgidsen, die ook in cultuur geïnteresseerd zijn, deze bijzondere tuin in teamverband ontsluiten. Laat je ons weten wanneer je geïnteresseerd bent in dit 'Paradijs op aarde'?

menno.doornbos@gmail.com
06-53481638

Deze zwaan versierde haar nest met verse narcissen. Er stonden er genoeg.

Foto: Marjanne Vos

Stuur je kiek!

De nieuwe groep aanstormende natuurgidsen ging gretig in op het voorstel van Auke Dirkmaat om een minicursus natuurfotografie te organiseren. Wij verwachten natuurlijk leuke resultaten. Ook onder de doorgewinterde Haagse IVN'ers schuilt veel natuurtalent. Duizendblad laat je foto's graag zien! Stuur je (graag seizoensgebonden) plaatje naar redactie@ivn.nl. Formaat staand of liggend (maar wel de gewone afmetingen) en minstens 1 MB groot.

